S.A.W.

Jaargang 3 no. 5

6 september 1956.

Coolia

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Secretariaat: Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries-Laboratorium,
Plantage Middenlaan 2 a, A'dam C.

Redacteur: C. Bas, Merelstraat 43, Leiden.

Auteursrechten voorbehouden.

J. E. H. FERGUSON OVERLEDEN.

Op 25 juli overleed te Leiden geheel onverwachts ons medelid, de heer Ferguson. Juist dit jaar had hij de functie van bestuurslid van de Flora-commissie aanvaard.

In de heer Ferguson verloor onze vereniging één van zijn actiefste leden. Op haast geen bijeenkomst of excursie ontbrak hij, en vaak ging hij er alleen op uit. Altijd was hij op zoek naar nieuwe objecten voor zijn grote liefhebberij, die een belangrijk deel van zijn oude dag vulde, het aquarelleren van paddestoelen. Met een gering aantal boeken, maar grote vasthoudendheid heeft hij zich met de zwammenwereld vertrouwd gemaakt.

Wij zullen hem zeer missen bij onze uitingen.

C. Bas.

EXCURSIE HULSHORST 13 - 14 OCTOBER 1956.

Terreinen: Hulshorster zand (stuifduinen, bemoste zandvlakten, berken en vliegdennen), Leuvenumse bos (beukenbos en dennenopstanden met en zonder ondergroei, verspreide sparren), naaste omgeving hotel (eiken-berkenbosjes).

Hotel: Hotel Het Woudhuis, 50 m van station Hulshorst.

Kosten: Kamer met ontbijt ƒ 5,50 - 6; lunch ƒ 3; diner ƒ 4. Bij deelname van minstens 10 personen aan het diner van zondagavond wordt de prijs voor het gehele weekeind ƒ 15 per persoon.

Kamers: Voor hen die een 1-persoonskamer wensen zijn 4 à 5 kamers beschikbaar. Dit bij opgave apart te vermelden.

BALTH MYCOLOGICAL INST. 8 SEP 1956

Aanmelding: Opgave van deelneming aan excursie met wensen van diner zaterdag / 1 x kamer met ontbijt / lunch / diner zondag moet uiterlijk 15 september in bezit zijn van R. A. Maas Geesteranus, Rijksherbarium, Leiden.

Bereikbaarheid: Treinen uit westelijke en zuidelijke richtingen over Amersfoort komende stoppen te Hulshorst 13.09, 14.09, 15.09 etc. Treinen uit noordoostelijke richting over Zwolle komende stoppen 13.32, 14.32 etc.

De zaterdagmiddag-excursie vertrekt 15.15 u.; laatkomers vinden in de naaste omgeving reeds een gevarieerd terrein.

PROPAGANDAEXCURSIE WINTERSWIJK.

Zondag 30 september: excursie naar Bekkendelle, gemengd loofbos op rijke bodem. Leiding: M. v. Vuure, Asterstraat 2, Winterswijk. Verzamelen 9 uur bij café Berenschot.

PROGRAMMA VAN DE FLORACOMMISSIE DER N.M.V. VOOR HET NAJAAR 1956.

Zaterdag 6 en zondag 7 october: excursie naar het duingebied van Oost-Voorne.

Zaterdag 15 uur: excursie in het bos van Mildenburg.

's Avonds gelegenheid tot uitstallen, bespreken en determineren van de gevonden paddestoelen.

Zondag 10 uur: excursie in fraai beschermd duingebied bij Oost-Voorne.

Logies in hotel Duinoord, ongeveer 15 minuten gaans van bus-station Oost-Voorne. Prijs voor logies met ontbijt ƒ 7,-, diner ƒ 4.50-ƒ 6.50, lunch ƒ 3.25. Prijs per dag ƒ 12.50.

Eveneens is logies mogelijk in het biologisch station Weever's duin te Oost-Voorne. Prijs voor logies ƒ 1.25 (lakens en slopen meenemen). Voor eenvoudige maaltijden kan desgewenst gezorgd worden.

Oost-Voorne is het best te bereiken met de bus, die om 13.50 vertrekt van station Maassluis.

Opgave uiterlijk 13 september aan het bestuur van de flora-commissie der N.M.V., Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden, onder vermelding van gewenste logies en maaltijden. Deelnemers ontvangen nog nader programma.

Zondag 21 october: dagexcursie in de omgeving van Castricum. Vertrek om 10 uur van station Castricum, na aankomst der treinen uit Amsterdam, Haarlem en Alkmaar.

Zaterdag 27 october 14.30 uur: Flora-dag der N.M.V. op het Hugo de Vries laboratorium, Plantage Middenlaan 2a te Amsterdam (buslijn 11 van

Centraal Station). Alle leden worden uitgenodigd om verse of gedroogde Gasteromyceten (Buikzwammen) mee te brengen, om veel materiaal te kunnen vergelijken. Ook tekeningen zijn welkom.

Ter inleiding zal een overzicht van de groep worden gegeven aan de hand van een kleine expositie.

ENKELE VONDSTEN OP SCHIERMONNIKOOG.

Van 21 juli tot 5 augustus organiseerde de Kon. Ned. Nat. Hist. Ver. een natuurhistorisch kamp op Schiermonnikoog. Tijdens de vele excursies op dit schone eiland werd naarstig naar fungi gespeurd en, dank zij de natte zomer, niet vergeefs. Ongeveer 80 soorten konden worden gedetermineerd. Een overzicht hiervan zal t.z.t. in Natura verschijnen, maar enkele vondsten, die de moeite waard zijn, willen we hier vermelden.

Uiteraard had vooral de typische duinflora, zoals deze wordt beschreven in Andersson's "Larger fungi on sandy grass heaths and sand dunes in Scandinavia", onze aandacht. Vooral die soorten die voorkomen in helmgezelschappen zijn interessant, om het extreme milieu van stuivend, zeer humusarm zand.

Andersson noemt de volgende soorten, die hierin zijn aan te treffen:

- Peziza ammophila
- Laccaria trullisata var. maritima
- Inocybe lacera var. halophila
- Inocybe maritima
- Inocybe serotina
- Psilocybe ammophila
- Phallus Hadriani.

De eerste twee soorten hebben we niet gevonden. Peziza (Geopyxis) ammophila is blijkbaar overal zeldzaam. In Fungus vinden we slechts 6 vermeldingen. Laccaria trullisata is waarschijnlijk veel algemener, maar is vrijwel steeds aangezien voor wat slordige exemplaren van Laccaria laccata. Een blik door het microscoop is voldoende om de soorten te onderscheiden. Ik herinner mij voor de oorlog reeds verbaasd te zijn geweest over de fopzwammen, die in vrij groot aantal hoog in de duinen tussen Vlissingen en Zoutelande voorkwamen. Bij een bezoek enkele jaren geleden, bleek na microscopisch onderzoek, dat ik inderdaad L. trullisata voor mij had.

Op Schiermonnikoog waren de 3 Inocybe's algemeen. De meest opvallende is wel Inocybe serotina, (fig. 1) een vrij grote forse soort, met een in het centrum zeer bleke of stroogele hoed. De vruchtlichamen komen reeds gedeeltelijk ontplooid uit het zand te voorschijn. De steel is stevig, tot 1 cm dik, wit bovenaan, enigszins bruin onderaan, dikwijls

overgaande in een stevige knol.

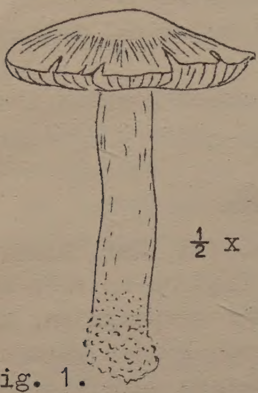

½ x

fig. 1.
Inocybe serotina

Achter ons kamp, dat gelegen was op het gemeentelijk kampeerterrein vlak bij de vuurtoren bevonden zich enkele tot op het grondwater uitgestoven duinpannen met een zeer schaarse begroeiing van hogere planten maar met een zeer rijke fungiflora. Inocybe maritima en I. lacera, var.halophila domineerden, maar tot onze grote verrassing vinden we ook tientallen exemplaren van een klein zwart gesteeld bekertje, n.l. Cyathipodium (Paxina) corium, (fig. 2) een in ons land nog maar enkele malen gevonden soort. Het ding was hier hoogstens 2 cm. hoog. Het zijdelings samen gedrukte napje is aan de binnenzijde glad, van buiten bedekt met korte zwarte haren.

In de omgeving van Eindhoven vonden we deze soort tweemaal, n.l. éénmaal in de buurt van een kalkhoop bij de visvijvers van Valkenswaard en éénmaal op een pad met specieresten in het park van het Rijkskrankzinnigengesticht bij Woensel. Merkwaardig is, dat Dr. Dennis mij bij een bezoek aan Kew, vertelde, dat hij deze soort alleen uit de duinen kent.

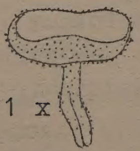

1 x

fig. 2.
Cyathipodium corium

Een tweede soort, die ons verraste was Sepultaria arenosa (fig. 3), die we snel dachten te kunnen benoemen als Sepultaria arenicola omdat Andersson deze soort ook voor de duinen noemt, hoewel hij haar zelf nooit heeft gevonden. Het zoeken van Sepultaria's, vooral in duinzand is niet eenvoudig, gezien de merkwaardige groeiwijze. Het vruchtlichaam is n.l. in het jeugdstadium bolvormig en bevindt zich dan geheel onder het zand. Bij rijpheid splijt het bolletje, dat een diameter van 1-2 cm heeft aan de bovenzijde open en we zien dan in het zand een opening van een paar mm. diameter, begrensd door het gekartelde randje van het vruchtlichaam. De zwammetjes vallen dan in het geheel niet op.

We zien alleen maar een gaatje, dat op de ingang van een hol van een graafbijtje lijkt. Graven we echter zo'n gaatje uit, dan vinden we een volledig met zand bedekt bolletje. Het zand wordt vastgehouden door een dicht net van dunne bruine haren, dat de buitenzijde bedekt. Op sommige plaatsen vonden we tientallen exemplaren bij elkaar. Vooral de kinderen toonden zich goede speurders. Steeds echter waren de vruchtlichamen zo goed als geheel onder het zand bedolven, terwijl de door

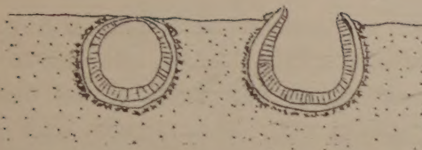

fig. 3. Schem. doorsnede van Sepultaria

Andersson genoemde S. arenicola slechts voor de helft verzonken moet zijn. De laatst genoemde soort heeft volgens de beschrijving van Grelet sporen van 20-22 x 11-12 μ terwijl de sporen van onze ex. afmetingen tot 28 x 14 μ vertoonden hetgeen goed klopt met de opgegeven sporematen voor S. arenosa. De rest van de beschrijving klopt ook goed. (Beide soorten zijn zeer verward in de literatuur. Misschien vormen van één soort? Red.) Grelet vermeldt tenslotte dat deze soort ook eens op het strand van Hyères in Zuid-Frankrijk is gevonden. Vonden we zowel Cyathipodium corium als Sepultaria arenosa in grote aantallen in de duinpannen, later vonden we ook verspreide exemplaren, hogerop in de duinen.

Natuurlijk ontbrak ook Phallus Hadriani of iosmos niet. Van verscheidene plaatsen werden exemplaren gebracht.

Het merkwaardigste is wel het voorkomen van talrijke ex. van Psilocybe (Psathyrella) ammophila in door helm pas gebonden duintjes aan de westpunt van het eiland, bij het z.g. Rif, waar het constant waait en stuift. De wind zorgt hier voor snelle exsiccaat vorming, want op 1 vers exemplaar vindt men 6 zwarte gedroogde exemplaren.

Op oude helmwortels en tussen het gras vonden we natuurlijk ook de in het binnenland vrij veel voorkomende Crinipellis stipitarius.

Opvallend is dat Agrocybe semiorbicularis ook in het stuivende zand voorkwam in het zelfde onherbergzame milieu als de bovengenoemde soorten, en dat niet een enkele maal, doch verscheidene keren.

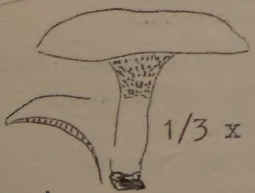

fig. 4.
Gyrodon lividus

Als de mooiste vondst buiten het duingebied is wel Gyrodon lividus, de elzenboleet, te beschouwen; gemakkelijk te herkennen aan de dunnen buisjeslaag, die heel sterk op de steel afloopt. Komt alleen onder elzen voor. Deze soort vonden we voor het eerst enkele jaren geleden (en dat was de eerste vondst in ons land) in een elzenbosje bij Best (N.Br.). Is ook elders zeldzaam. Ondanks naarstig speuren in de talloze elzenbosjes in het Vechtplassengebied, hebben we deze soort daar nog steeds niet kunnen vinden.

Prachtig waren in de elzenbosjes ook de duizenden exemplaren van het kleine melkzwammetje, Lactarius obscuratus, die fel oranjerood oplichtten tegen de donkere bladlaag. Er is weinig plantengroei in deze bosjes, waarschijnlijk omdat ze zeer lang erg nat zijn. Heel veel stond

er een witte koraalzwam, die we zelfs eens in een heksenkring aantroffen. Zeer talrijk was ook op de bosbodem Galactinia badia, de grote bruine bekerzwam. Op gevallen stammen van berk en els troffen we zeer veel jonge exemplaren van Daldinia concentrica aan, lichtbruin van kleur en vele aaneengegroeid, maar toch was op doorsnede al duidelijk de concentrische groeiwijze te zien.

Verrassend was tenslotte het voorkomen van talrijke exemplaren van Russula claroflava in de berkenbossen langs de duinrand. We zijn zo gewend aan het voorkomen van deze soort in de moerassige omgeving van de vennen, dat we wel even verbaasd waren haar hier aan te treffen. De prachtig chroomgele kleur van de hoed, het grauwwordende vlees; de sporenkleur en het milieu onderscheiden deze soort duidelijk van de overige gele Russula's.

Op de oude vlieren in de bosjes in het Oosten van het eiland troffen we uiteraard veel judasoren aan, terwijl op de duindoorns zeer talrijk Fomes robustus voorkomt. Duidelijk was bij verscheidene exemplaren te zien, dat het vruchtlichaam in 1954 veel meer gegroeid was dan in 1953 en in 1955. De jaarring was dubbel zo groot, dank zij de vele regen, die in 1954 viel. Het jaar 1956 zal ook wel weer opvallen door een brede jaarring, maar heeft in elk geval gezorgd voor een goede zomerflora.

J. Daams, Radeweg C 5, Oud-Loosdrecht

Literatuur:

Andersson O.: Larger fungi on sandy grass heaths and sand dunes in Scandinavia. Botanislia Notiser suppl. vol. 2 : 2, 1950.

MYCOLOGISCH ONDERZOEK „SCHOVENHORST" PUTTEN.

Reeds sinds 1949 wordt de omgeving van Putten mycologisch onderzocht. Aanleiding hiertoe was het feit, dat bij een inventarisatie van de mosflora deze een montane inslag bleek te hebben.

Onderzocht worden nu het „Grote Pinetum" (2,5 ha) van het landgoed de Schovenhorst en een aantal quadraten in Sprielder- en Speulderbos. In het pinetum werden reeds 240 soorten hogere fungi geconstateerd. Uitgangspunt voor dit onderzoek is de „Werkstee", een eenvoudig verblijf voor hen die veldbiologie op en bij de Schovenhorst willen bedrijven.

Belangstellenden kunnen deelnemen aan een werkkampje in de „Werkstee" van 24-30 september. De kosten zijn zeer laag. Ook een week op het eind van october is mogelijk. Inlichtingen bij

W.J. Reijnders p/a Werkstee „Schovenhorst" Putten (Gld.)

BOEKBESPREKING.

H. Romagnesi, Nouvel Atlas des Champignons. Publié sous les auspices de la Société Mycologique de France. Tome 1 (Bordas, Paris, 1956, 4°, 96 pag., 22 tekstfig., 79 pl. met begeleid. tekst, prijs geb. Fr. frs. 5550).

Wederom is hiermee een populair-wetenschappelijk platenboek verschenen. Het wordt wel benauwend zowel voor de amateur, als voor de voor zich zelf werkende vakman èn voor het wetenschappelijk instituut, want de prijs hoe ook bezien is een gevoelige aanslag op de beurs.

Romagnesi heeft zelf wel ingezien, dat zijn boek als plaatwerk reeds door zeer vele andere vooraf is gegaan, maar evenzeer is het waar, dat de nu beginnende mycoloog zich voor grote moeilijkheden ziet geplaatst: hoe moet hij aan goede plaatwerken komen? De oude, zeer goede werken zijn reeds lang uitverkocht; verschillende recente boekjes zijn van middelmatige of nog mindere kwaliteit en nauwelijks geschikt om een paddestoel te herkennen. Aan die moeilijkheden heeft Romagnesi tegemoet willen komen door het publiceren van een royaal uitgegeven boek met grote platen. Aan het typografisch uiterlijk van het boek is inderdaad grote zorg besteed, en de algemene indruk is uitstekend. Het bindwerk echter is voor een werk van dit formaat beslist onvoldoende.

Het boek valt volgens het geijkte schema in twee gedeelten uiteen, nl. in de inleiding, die de lezer een inzicht in het paddestoelenrijk geeft, en in het platen-gedeelte. Romagnesi raadt, heel juist gezien, de beginneling aan zich voorlopig te houden aan de platen met bijbehorende beschrijvingen. Pas daarna kan hij, met kleine doses tegelijk, de inleiding gaan lezen naarmate zijn interesse en kennis zijn gegroeid. Deze inleiding geeft hem antwoord op de vragen hoe een paddestoel is gebouwd, leeft en zich voortplant, waarbij tekstfiguren zijn voorstellingsvermogen moeten helpen. Dan volgen enige bladzijden over giftige paddestoelen met de verschillende paddestoelen-giften, over eetbare soorten met recepten en over kweekmethoden voor champignons en truffels. Tenslotte kan de lezer een indruk krijgen in de classificatie en zijn krachten beproeven op de determinatie.

Wat betreft de tekstfiguren moet ik op enkele onregelmatigheden wijzen. Zo is het b.v. onjuist, dat aan de basis van een ascus (fig.1 A) een gesp zou voorkomen. Bij een basidium van een Auriculariacee (zoals weergegeven in fig. 2 A) worden de sporen niet op verschillende hoogten gevormd, maar pas wanneer de sterigmata het oppervlak van het vruchtlichaam bereikt hebben. Bij de Tremellales komen symmetrische sporen

(zoals in fig. 2 B) niet voor. Het geslacht Sarcodon heeft geen sporen zoals getekend in fig. 15 P.

Het is bewonderenswaardig, dat een determinatietabel, waar - terwille van de beginnende amateur - alle microscopische gegevens uit weggelaten zijn, zo goed tot zijn doel voert. Hierin is Romagnesi voor de Agaricales ongetwijfeld een meester. In sommige groepen echter, waarin de auteur minder thuis is, moet op enkele onjuistheden worden gewezen. Men zou b.v. alleen op het geslacht Ombrophila kunnen uitkomen, indien men aanneemt, dat het vruchtlichaam slechts "une portion péediculaire épaisse" heeft, niet een "pied bien distinct". Ombrophila clavus echter kan zeer lang gesteeld zijn. Om het geslacht Sarcodon te kunnen vinden moet men aannemen, dat het vlees "fortement colorée" is, in tegenstelling tot "Chair blanche ou pâle", dat naar Hydnum repandum voert. Er zijn evenwel vele Sarcodon soorten met wit vlees. Bij het vinden van een Scleroderma verrucosum met een krachtig ontwikkeld steelachtig gedeelte - dat misschien geen steel genoemd mag worden - zal de beginner voor een raadsel komen te staan, want voor Scleroderma geldt "Champignons sans pied". Evenzo zal hij met die vorm van Lycoperdon ericetorum, die geen subgleba heeft en daarom door sommigen L. pusillum wordt genoemd, niet op Lycoperdon kunnen uitkomen.

Tenslotte komt het platengedeelte, waar natuurlijk ieders belangstelling het eerst naar uit zal gaan. Tot mijn spijt moet ik zeggen, dat hier, na de ophef in Romagnesi's voorrede, de teleurstelling komt. Slechts een heel enkele plaat is voortreffelijk, zo b.v. pl. 61, Cortinarius purpurascens. Een aantal platen kan goed worden genoemd maar ook niet meer dan dat. Te veel zijn er, waar bij nadere beschouwing een gevoel van bevreemding opkomt, zoals pl. 17, Russula virescens; 24 A, Amanita echinocephala; 26, Amanita muscaria; 36, Pluteus cervinus; 38 A, Psalliota campestris; 54, Geophila (Stropharia) aeruginosa; 74, Inocybe jurana. Bepaald verschrikkelijk zijn pl. 48, Coprinus comatus; 55 A, Geophila (Hypholoma) fascicularis; 56 B, Dryophila (Pholiota) mutabilis.

Een pleister op de wonde is, dat de beschrijvingen door Romagnesi, zoals niet anders te verwachten, zeer goed zijn.

R. A. Maas Geesteranus.

MARASMIUS.

Ondergetekende zou graag Marasmius-soorten toegezonden krijgen in verband met een onderzoek naar voorkomen en verspreiding in ons land. Bij eventueel gedroogd materiaal is een korte aantekening over geur, kleur en standplaats gewenst.

C. Bas, Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden.